3.5. Mezhep ve Taklit

اَلْمَذْهَبُ

Mezhep sözlükte gidilecek yer, gidilecek yol, görüş gibi anlamlara gelmektedir. Terim olarak mezhep, kendi içinde tutarlı bir düşünce sistemine sahip, içtihat ehliyeti olan âlimlerin ortaya koydukları fıkhî görüşleri ifade eder.[23] Fıkıh mezheplerini, ayrıştırıcı ve inananlar arasında bölücü bir unsur olarak değil, insanların dinî anlama ve yaşamalarında birer zenginlik ve kolaylık unsuru olarak kabul etmek gerekir.

اَلتَّقْلِيدُ

Taklit, sözlükte; "kılıç takmak, bir kimsenin omzuna kılıcın askısını yerleştirmek ve bir kimseye gerdanlık takmak" gibi anlamlara gelmektedir. Fıkıh usulünde taklit, delilini bilmeksizin bir müçtehidin içtihadı ile amel etmektir.[24] Bir müçtehidin görüşüyle hareket eden kişi, meydana gelebilecek manevi sorumluluğu o müçtehidin boynuna yüklediği için bu ameline taklit, kendisine de mukallit denilmiştir. Hüküm verirken dayandığı delili bilerek bir kişinin içtihadı ile hareket etmeye ise ittibâ denir.[25] İttibâ, içtihat ile taklit arasında orta bir mertebedir.

اَلْمُقَلِّدُ

اَلْإِتِّبَاعُ

Hicri dördüncü yüzyılın yarısında başlayıp asırlarca devam eden süreçte mezhep imamlarına aşırı saygı, belli mezheplere bağlı kişilerin kadı olarak tayin edilmesi, mezhep hükümlerinin tedvin edilmesi, hükümlerin delilleri ile değil sadece sonuçları ile ilgilenilmesi, devlet adamlarının bir mezhebi desteklemeleri ve bazı mezheplere vakıfların tahsis edilmesi gibi sebeplerle toplumda taklit yaygınlaşmıştır.

Bir kişinin bulunduğu mezhepten tamamen ayrılıp başka bir mezhebe geçmesine **külli intikal** denir. Hanefi olan bir kişinin Şâfiî olması külli intikale örnektir. Bir kişinin bazı konularda kendi mezhebinden farklı bir mezhebin içtihadı ile amel etmesine ise **cüzî intikal** denir. Mâlikî olan bir kişinin namaz kılarken Şafii Mezhebi'ni taklit etmesi **cüzî intikal** olarak isimlendirilir.

Müslümanlar bir ihtiyaç durumunda kendi mezhebinden başka fıkıh mezheplerinden yararlanabilirler. Hanefi Mezhebi'nde olan bir kişi yolculuk esnasında namaz kılmaya imkân bulamadığında zorunluluğuna istinaden diğer mezheplerde yer alan: "Öğle ile ikindi ya da akşam ile yatsı namazı cem edilerek kılınabilir." görüşünden yararlanarak namazını cem edebilir.

---

22 Bilmen, Hukukı İslâmiyye ve Istılâhâtı Fıkhîyye Kamusu, C. I, s. 313.
23 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 238.
24 MEB, Dinî Terimler Sözlüğü, s. 349.
25 Atar, TDV İslam Ansiklopedisi, C. Ek-1, s. 670.